

Το βυζαντινό λιμάνι της Κωνσταντινούπολης - Η μεγαλύτερη ναυτική αρχαιολογική ανακάλυψη με 22 ναυάγια

Το βυζαντινό λιμάνι της Κωνσταντινούπολης ,το οποίο έφερε στο φως η ανασκαφή στο Γενίκαπι που έγινε από 50 ειδικούς και 750 εργάτες. Ενα από τα μεγαλύτερα αρχαιολογικά προγράμματα στον κόσμο...

Πρόκειται για την αποκάλυψη του λιμανιού της Κωνσταντινούπολης στο Γενίκαπι, στα νότια της ιστορικής χερσονήσου όπου ήταν κτισμένη στην αρχαιότητα η αποικία των Μεγαρέων Βυζάντιο και όπου τον 4ο αιώνα ο αυτοκράτορας Κωνσταντίνος ίδρυσε την πρωτεύουσα της Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας.

Ενα τεράστιο άρθρο με τον τίτλο «Υπό την Κωνσταντινούπολη» αφιερώνει το περιοδικό «Αρκεόλοτζι», του Αρχαιολογικού Ινστιτούτου της Αμερικής, φέρνοντας στο φως τις εντυπωσιακές ανακαλύψεις.

Πενήντα αρχαιολόγοι και 750 εργάτες ανέσκαψαν με βάρδιες 24 ώρες το 24ωρο, επτά ημέρες την εβδομάδα, μια έκταση που αντιστοιχεί με δέκα οικοδομικά τετράγωνα μιας πόλης δίνοντας την εικόνα εξερευνητικής αποστολής του περασμένου αιώνα.

Το εύρημα είναι η αρχαιότερη εγκατάσταση της Κωνσταντινούπολης, το πιο πρώιμο γνωστό τείχος της πόλης, 22 ναυάγια πλοίων, ανάμεσα στα οποία περιλαμβάνονται και τα παλαιότερα βυζαντινά πλοία που έχουν ανευρεθεί μέχρι τώρα. Μερικοί υποστηρίζουν ότι είναι ο μεγαλύτερος ενάλιος αρχαιολογικός χώρος που έχει βρεθεί ποτέ.

«Εργοτάξιο»

Η ανασκαφή έγινε σε μεγάλες τάφρους, οι βαθύτερες των οποίων είναι γεμάτες νερό καθώς βρίσκονται κάτω από το επίπεδο της θάλασσας. Αλλωστε η περιοχή του βυζαντινού λιμανιού της Κωνσταντινούπολης βρίσκεται πια στην ξηρά, καθώς η γη έχει επεκταθεί μέσα στη θάλασσα εξαιτίας των προσχώσεων πολλών αιώνων.

Η περιοχή της ανασκαφής προβλέπεται να γίνει ο σπουδαιότερος συγκοινωνιακός κόμβος της Πόλης. Μια νέα υπόγεια γραμμή του μετρό που θα ενώνει τα ανατολικά με τα δυτικά προάστια της πόλης θα έχει στο σημείο αυτό τον κεντρικό σταθμό της στο επίπεδο του εδάφους και θα συνδέεται με όλες τις μεταφορικές γραμμές.

Αλλά και πριν από 1.700 χρόνια η περιοχή αυτή ήταν ένας συγκοινωνιακός κόμβος, το πρώτο λιμάνι της Κωνσταντινούπολης.

Ολο το εμπόριο της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας, από το κρασί και το λάδι μέχρι τα φορτία του σταριού από την Αλεξάνδρεια διακινούνταν μέσω αυτού του λιμανιού.

Επικεφαλής του μεγάλου αυτού αρχαιολογικού προγράμματος ήταν ο Ισμαήλ Καραμούτ, διευθυντής του Αρχαιολογικού Μουσείου της Κωνσταντινούπολης.

Εξαιτίας της κλίμακας της ανασκαφής υπάρχουν πολλοί συνεργάτες, αρχαιολόγοι και επιστήμονες άλλων ειδικοτήτων (συντηρητές, αρχιτέκτονες, γεωλόγοι κ.λπ.) του υπουργείου Πολιτισμού και Τουρισμού, του Πανεπιστημίου της Κωνσταντινούπολης και του Ινστιτούτου Ναυτικής Αρχαιολογίας του Τέξας, το οποίο έχει εδώ και δεκαετίες συνεργασία με την τουρκική Αρχαιολογική Υπηρεσία και στο οποίο άλλωστε οφείλονται σπουδαίες υποβρύχιες αρχαιολογικές έρευνες στην Τουρκία και η κατασκευή του Μουσείου Εναλίων Αρχαιοτήτων στην Αλικαρνασσό.

«Γνωρίζαμε από αρχαίες πηγές ότι κάπου εδώ γύρω υπήρχε λιμάνι, αλλά δεν ξέραμε ακριβώς πού», διευκρινίζει ο κ. Καραμούτ, που έχει μπει στο στόχαστρο των εταιρειών που έχουν αναλάβει το μεγάλο δημόσιο έργο επειδή αρνείται να επισπεύσει την αρχαιολογική έρευνα για να αρχίσουν οι εκσκαφές.

«Η Κωνσταντινούπολη έχει ηλικία 2.800 ετών αλλά ταυτόχρονα είναι και μια ζωντανή πόλη. Κάθε ανασκαφή, είτε γίνεται για ένα μικρό οικοδόμημα είτε για ένα τεράστιο πρόγραμμα όπως αυτό στο Γενίκαπι, είναι ένα παράθυρο στο παρελθόν αυτής της πόλης.

Η ανασκαφή στο Γενίκαπι ξεκίνησε από το δυτικό άκρο.

Ηλθε στο φως ένας λαβύρινθος αρχαίων τοίχων και δωματίων διαφόρων εποχών. Μία από τις σπουδαιότερες ανακαλύψεις είναι μια σειρά από ασβεστολιθικούς ογκόλιθους που έχουν ταυτισθεί με την προβλήτα που προστάτευε το πρώτο λιμάνι της πόλης και εκτεινόταν κατά μήκος της αρχικής ακτογραμμής δημιουργώντας μια ορθή γωνία και προστατεύοντας την παραλία από τον ποταμό Λύκο (σημερινός Μπαϊράμπασα) που χυνόταν στη θάλασσα. Αυτή η ορθή γωνία ήταν καθοριστική στην κατανόηση όλης της περιοχής.

Οτιδήποτε υπάρχει στο Γενίκαπι ανατολικά αυτής της σειράς των λίθων είναι το παλιό λιμάνι. Η περιοχή στα δυτικά είναι μικρότερη αλλά εκεί έχει αποκαλυφθεί ένα πρώιμο τείχος, πιθανότατα τμήμα του αρχικού τείχους της Πόλης.

Επειδή κανένα άλλο τμήμα αυτού του τείχους δεν έχει εντοπισθεί οπουδήποτε αλλού δεν υπάρχει συγκριτικό υλικό και υπάρχει μεγάλη δυσκολία να χρονολογηθεί.

Αιώνες αργότερα, η περιοχή χρησιμοποιήθηκε ως βυζαντινό οστεοφυλάκιο και αργότερα ως βυρσοδεψείο. Εδώ ήλθε στο φως και ένα μακάβριο εύρημα: 15 ανθρώπινα κρανία πεταμένα σε ένα πηγάδι. Εγκληματίες που εκτελέστηκαν, λένε οι αρχαιολόγοι.

Λίγο πιο πέρα σε μια βαθιά τάφρο γεμάτη νερό έχει ανευρεθεί ναυάγιο του 7ου αιώνα μ.Χ. που ακουμπάει σ' αυτό που ήταν στην εποχή του ο βυθός της θάλασσας. Η ανασκαφή εδώ γίνεται μέσα στο νερό γιατί έτσι διατηρούνται τα οργανικά κατάλοιπα.

Στο κέντρο αυτού του τεράστιου ανασκαφικού χώρου τα κοντέινερ έχουν μετατραπεί σε εργαστήρια συντήρησης και μελέτης των ευρημάτων, που είναι κεραμική, λυχνάρια, κόκαλα ζώων και ψαριών, μικρά αντικείμενα από ζάρια μέχρι κουμπιά, δερμάτινα σανδάλια, ξύλινες κτένες. Σε ένα από τα παπούτσια φαίνεται μια επιγραφή στα ελληνικά που λέει: «Χρησιμοποίησέ το εν υγεία, κυρία, να είσαι όμορφη και ευτυχισμένη και να το φοράς».

Πολλά από τα αντικείμενα που ανευρέθηκαν στον βυθό του λιμανιού είναι ναυτικός εξοπλισμός. Λίθινες άγκυρες έχουν βρεθεί σε πολλά μέρη, αλλά ήταν άγνωστος ο τρόπος της εξάρτησής της.

Όχι πια, χάρη στα εξαιρετικά δείγματα του Γενίκαπι, όπου βρέθηκαν ακόμη και τα σχοινιά με τα οποία ήταν δεμένες.

Λίγο πιο πέρα βρέθηκε ένα ναυάγιο του 9ου αιώνα. Μια φορτηγίδα που μετέφερε τα εμπορεύματα στα εμπορικά πλοία τα οποία ήταν αραγμένα στα βαθιά βρέθηκε γεμάτη από αμφορείς οίνου και λαδιού.

Οι περισσότεροι έχουν αφαιρεθεί για να φανεί το ξύλινο σκαρί. Σ αυτό βρέθηκε και ένα καλάθι με κεράσια που διατηρούνται σχεδόν άθικτα εδώ και μια χιλιετία.

Σε μια πλημμυρισμένη από νερό τάφρο ο αρχαιολόγος Μεχμέτ Αλί Πολάτ βρήκε δύο εκπληκτικές κατασκευές από καλάμια της προϊστορικής εποχής. Είναι ένα εύρημα που ανεβάζει δυναμικά τη χρήση της περιοχής της Κωνσταντινούπολης από τον 7ο αιώνα π.Χ., που ήταν μέχρι τώρα, στο τέλος της 8ης χιλιετίας π.Χ.

Μέχρι τις αρχές του καλοκαιριού οι αρχαιολόγοι είχαν φέρει στο φως στο Γενίκαπι περί τα 22 ναυάγια. Βάρκες, φορτηγίδες, μεγαλύτερα και μεγάλα πλοία. Σε κανένα άλλο μέρος, ούτε καν στη Μασσαλία στη Νότια Γαλλία ή στην Πίζα της Ιταλίας δεν έχουν έλθει στο φως σε μια ανασκαφή τόσο πολλά αρχαία ναυάγια.

Το σπουδαίο είναι ότι από αυτήν την ανασκαφή υπάρχει πλέον πλήρης εικόνα των σκαφών που χρησιμοποιούνταν σε ένα μεγάλο λιμάνι, όπως αυτό. Και βέβαια είναι τεράστια η γνώση που αποκτήθηκε από τους τρόπους και τις μεθόδους ναυπήγησης από την αρχαιότητα μέχρι τους μεσαιωνικούς χρόνους.

Στη σπουδαία αυτή ανασκαφή έχει επιστρατευθεί και το βαρύ πυροβολικό της τουρκικής ναυτικής αρχαιολογίας: ο Τζεμάλ Πουλάκ. Ο τομέας του περιέχει πολλά ναυάγια το ένα πάνω στο άλλο. Ενα εμπορικό πλοίο με φορτίο αμφορέων με κρασί, ένα άλλο, διπλάσιο σε μήκος από το προηγούμενο με κουπιά δεν ήταν εμπορικό πλοίο, είναι μάλλον γαλέρα, ίσως το πρώτο βυζαντινό πλοίο που έρχεται στο φως.

Όταν ολοκληρωθούν οι ανασκαφές η περιοχή θα μετατραπεί σε αρχαιολογικό πάρκο.

Η αίσθηση είναι ότι ο σύγχρονος συγκοινωνιακός κόμβος δεν θα αποτραπεί αλλά ότι τα αρχαία και βυζαντινά ευρήματα θα ενταχθούν στη λειτουργία του, όπως ακριβώς έγινε με το Μετρό της Αθήνας.

Σοφία Ταράντου

ΜΙΑ ΘΕΟΜΗΝΙΑ

Στο ανατολικό άκρο του βυζαντινού λιμανιού τα ευρήματα είναι μάρτυρες μιας αρχαίας καταστροφής. Δεκαπέντε πλοία, ανάμεσά τους και τα δύο που ανασκάπτει ο Πουλάκ, έχουν βυθισθεί ταυτόχρονα, εκεί γύρω στο 1000 μ.Χ.

Το λιμάνι είναι ακριβώς απέναντι από το ρήγμα της Ανατολίας, που δίνει μεγάλους σεισμούς και σε ευθεία γραμμή απέχει από αυτό περί τα 12 μίλια. Μπορεί ένα τσουνάμι να προκάλεσε αυτή τη ναυτική τραγωδία; Παρ' όλο που αυτό θα μπορούσε να είναι η αιτία, δεν υπάρχουν άλλες αναφορές από ισχυρό σεισμό στην Κωνσταντινούπολη εκείνη την εποχή.

Και οι σεισμοί στην Κωνσταντινούπολη είναι γνωστοί είτε από τα αρχεία είτε από τις επισκευές σε αρχαία και βυζαντινά κτίρια.

Ο Πουλάκ πιστεύει ότι πρόκειται για μια τρομερή καταιγίδα, μια θεομηνία. Και τεκμηριώνει την άποψή του αναλύοντας το περίγραμμα του λιμανιού και τη διασπορά των ναυαγίων σ' αυτό. Το παλαιότερο ναυάγιο, αυτό του 4ου ή 5ου αιώνα βρίσκεται στο δυτικό άκρο του λιμανιού.

Όσο προχωρούμε προς ανατολικά τα ναυάγια γίνονται νεότερα: του 7ου αιώνα, του 9ου και η συγκέντρωση των ναυαγίων του 1000.

Ο Πουλάκ πιστεύει ότι όταν κατασκευάστηκε η προβλήτα οι προσχώσεις του ποταμού Λύκου γέμισαν τον πυθμένα του λιμανιού ξεκινώντας από τα δυτικά. Η είσοδος του λιμανιού ήταν ανατολικά και εκεί τα νερά έμειναν βαθιά, αλλά εκεί υπήρχε μικρότερη ασφάλεια για τα πλοία.

Όταν συνέβη η θεομηνία τα πλοία αναζήτησαν ασφάλεια μπαίνοντας προς το δυτικό άκρο του λιμανιού, αλλά εκεί ήταν ρηχά και παρασυρμένα από τα κύματα και τον αέρα τα 15 πλοία βυθίστηκαν, αφήνοντας στους αιώνες «τη μεγαλύτερη ναυτική αρχαιολογική ανακάλυψη όλων των εποχών» όπως την έχει χαρακτηρίσει ο Τζιμ Ντελγκάντο του Ινστιτούτου Ναυτικής Αρχαιολογίας του Τέξας.

ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΑ

<http://constantinoupoli.com/>

Πηγή: vizantinaistorika.blogspot.gr